



Warszawa, 11-09-2023 r.

**RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH**

**VII.7033.48.2023.AMB**

**Pan  
dr Karol Nawrocki  
Prezes Instytutu Pamięci Narodowej  
- Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko  
Narodowi Polskiemu  
ePUAP**

Szanowny Panie Prezesie,

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynął wniosek jednego z pracowników Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dotyczący wprowadzenia zarządzeniem nr 4/22 Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 24 stycznia 2022 r. w sprawie polityki informacyjnej Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, **ograniczeń w zakresie możliwości publikowania określonych informacji przez pracowników IPN.**

Zgodnie z § 17 ust. 1 wspomnianego wyżej zarządzenia, pracownikowi Instytutu nie wolno prowadzić w mediach, mediach społecznościowych i serwisach internetowych działalności publicznej niedającej się pogodzić z działalnością Instytutu oraz udzielać wypowiedzi bez uzyskania zgody. Pracownik, który bez zgody prowadzi taką działalność i udziela wypowiedzi bez uzyskania zgody, podlega odpowiedzialności pracowniczej określonej w ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (§ 17 ust. 2 zarządzenia).

W związku z tym należy wskazać, że zgodnie z art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 1914), w imieniu jednostek organizacyjnych, informacji obowiązani są udzielać kierownicy tych jednostek, ich zastępcy, rzecznicy prasowi lub inne upoważnione osoby, w granicach obowiązków powierzonych im w tym zakresie. Natomiast **każdy może udzielać informacji prasie w imieniu własnym, zgodnie ze swoją wiedzą i kompetencjami** (art. 5 ust. 1 Prawa prasowego), zaś kierownicy jednostek organizacyjnych zobowiązani są do umożliwienia dziennikarzom nawiązania kontaktu z pracownikami oraz swobodnego zbierania wśród nich informacji i opinii (art. 11 ust. 3 Prawa prasowego). **Pracownik, który udzielił informacji prasie w imieniu własnym nie może być z tego powodu narażony na uszczerbek lub zarzut, jeżeli działał w granicach dozwolonych prawem** (art. 5 ust. 2 ustawy Prawo prasowe).

Wyjaśnienia zakresu jej stosowania wymaga także ogólna klauzula dotycząca zakazu prowadzenia m. in. w mediach społecznościowych działalności publicznej niedającej się pogodzić z działalnością Instytutu, szczególnie w kontekście ewentualnej krytyki pracodawcy. Zgodnie z art. 11 ust. 7 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2023 r. poz. 102), pracownikiem Instytutu Pamięci może być osoba, która spełnia warunki, o których mowa w ust. 1 pkt 3 oraz w ust. 2-2b, i nie prowadzi działalności publicznej niedającej się pogodzić z działalnością Instytutu Pamięci. Jednak wolność wyrażania poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji stanowi jeden z fundamentów demokratycznego społeczeństwa oraz podstawowych warunków jego rozwoju i samorealizacji każdej jednostki. Stąd też wykładnia przesłanki „prowadzenia działalności publicznej niedającej się pogodzić z działalnością Instytutu” nie może prowadzić do pozbawienia czy nieproporcjonalnego ograniczenie tej wolności. Wskazuje się, że możliwość krytykowania pracodawcy mieści się w ramach obowiązku dbałości o dobro zakładu pracy (por. A. Nowak, *Glosa do wyroku SN z dnia 16 czerwca 2005 r.*, I PK 257/04, „Gdańskie Studia Prawnicze” – Przegląd Orzecznictwa” 2006, nr 4, poz. 16, str. 169). Dopiero przekroczenie granic dopuszczalnej krytyki może stanowić naruszenie obowiązków dbałości o dobro zakładu pracy i przestrzegania zasad współzycia społecznego. W piśmiennictwie podkreśla się, że na gruncie orzecznictwa Sądu Najwyższego krytyka pracodawcy jest dopuszczalna, jeżeli jest:

- zgodna z porządkiem prawnym (w tym z zasadami współzycia społecznego, dobrymi obyczajami - por. wyrok SN z dnia 13 października 1999 r., I PKN 269/99, OSNP 2001, nr 4, poz. 114),

- formułowana w odpowiedniej formie i miejscu, oraz
- merytorycznie uzasadniona (por. A. Drozd, *Dopuszczalna krytyka pracodawcy (przełożonych) w orzecznictwie Sądu Najwyższego*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne”, 2012, nr 8, s. 25).

W tej ostatniej kwestii w orzeczeniach Sądu Najwyższego wskazuje się, że przy ocenie zachowania pracownika należy uwzględnić nasilenie złej woli i świadome działanie zagrażające interesom pracodawcy lub narażające go na szkodę. Takie ujęcie zdaje się odpowiadać subiektywnemu pojmowaniu dobrej wiary, które jest widoczne w orzecznictwie (por. np. wyroki SN: z dnia 7 września 2000 r., I PKN 11/00, OSNP 2002, nr 6, poz. 139 i z dnia 16 listopada 2006 r., II PK 76/06, OSNP 2007, nr 21-22, poz. 312).

Lojalność wobec pracodawcy nie może prowadzić do wykluczenia krytycznych komentarzy względem pracodawcy (por. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Guja przeciwko Mołdawii* z dnia 12 lutego 2008 r., skarga nr 14277/04). Podobnie uznał Sąd Najwyższy który wskazał, że pracownik ma prawo do publicznej krytyki przełożonego. Co więcej, Sąd Najwyższy zauważył również, że „dozwolona i konstruktywna krytyka (...) działań podejmowanych przez właściciela danej jednostki organizacyjnej nie narusza dobra pracodawcy, ale może świadczyć o dbałości pracownika o to dobro” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r. I PK 123/06), a tym samym może zostać uznana za wypełnienie jego obowiązku wynikającego z art. 100 § 2 pkt 4 Kodeksu pracy.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), zwracam się z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie, a także wskazanie, czy po wejściu w życie przedmiotowego zarządzenia prowadzone były sprawy dotyczące podejmowania przez pracownika IPN w mediach, mediach społecznościowych i serwisach internetowych działalności publicznej niedającej się pogodzić z działalnością Instytutu czy udzielania wypowiedzi bez uzyskania zgody, a jeśli tak, to będę wdzięczny o wskazanie, czego dotyczyły i w jaki sposób zostały zakończone. Będę też wdzięczny o poinformowanie o ewentualnych sprawach z tego zakresu, które pozostają w toku.

Jednocześnie zwracam się z uprzejmą prośbą o informację, czy przedmiotowe zarządzenie było przedmiotem analizy w kontekście dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1937 z dnia 23 października 2019 r. w sprawie ochrony

osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (Dz. U. UE. L. z 2019 r. Nr 305, str. 17 ze zm.)  
1, która ustanawia wspólne minimalne normy zapewniające wysoki poziom ochrony  
osób zgłaszających naruszenia prawa Unii (tzw. sygnalistów).

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

---

<sup>1</sup> Dyrektywa wciąż oczekuje na implementację.